

Serwis Informacyjny Biblioteki Główniej

Uniwersytetu Rolniczego
im. Hugona Kołłątaja w Krakowie

Nr 2/2025 (82)
(marzec-kwiecień)

ISSN 2720-4405

W numerze:

1. Baza Dorobku Naukowego URK już w globalnej bazie AGRIS FAO! s. 3
2. Legimi – Personalizowane rekomendacje i nowa Polityka Prywatności s. 4
3. Co to jest PHISHING i jak nie dać się nabrać na podejrzane wiadomości e-mail oraz SMS-y s. 5
4. Nowa seria szkoleń dla pracowników i studentów URK s. 8
5. Dziedzictwo nauki. Zbiory uczelniane i rozwój społeczności lokalnych s. 9
6. Webinaria Springer Nature – nowy cykl spotkań *Meet the Editors* s. 10
7. XXII Ogólnopolski Tydzień Bibliotek. *Biblioteka. Lubię tu być* s. 11
8. 10 nowoczesnych notebooków przeznaczonych do użytku dla studentów i pracowników w czytelnich s. 13
9. Programy publikowania otwartego Elsevier i Springer w ramach licencji krajowej s. 14
10. Skarby Muzeum URK. Płaskorzeźba portretowa prof. Piotra Józefa Brzezińskiego autorstwa prof. Konstantego Laszczki s. 17
11. Dostęp testowy do bazy Mathematics Source s. 22
12. Renowacja „Topora Rzeźbionego i „Marculi” czyli Biblioteka Główna w Stowarzyszeniu Muzeów Uczelnianych s. 23
13. I na koniec – e-czasopismo PWN Nauka w nowej odsłonie s. 29

Serwis Informacyjny Biblioteki Głównej UR jest tworzony i redagowany przez pracowników Oddziału Informacji Naukowej i Dokumentacji. Ukazuje się co dwa miesiące, informując o bieżących wydarzeniach w Bibliotece, istotnych zmianach w organizacji jej pracy, nowych dostępach testowych i subskrypcjach baz, nowościach w ofercie biblioteki z naciskiem na elektroniczne źródła, czy prowadzonych szkoleniach i warsztatach.

Przygotowanie:

Danuta Gajewska
Paweł Jakubiec
Katarzyna Jaskulska-Dwurażna
Jakub Jaźwiński
Barbara Jeleń
Jagoda Łaskawiec
Marcin Rapacz
Adam Ruta
Beata Tokarczuk

Korekta:

Adam Ruta

Wykorzystane na okładce oraz w tekstach elementy graficzne pochodzą ze stron: <https://www.canva.com/design>, <https://pixabay.com/>, oraz z zasobów własnych UR.

Baza Dorobku Naukowego URK już w globalnej bazie AGRIS FAO!

JAKUB JAŻWIŃSKI

Z przyjemnością informujemy, że Baza Dorobku Naukowego Uniwersytetu Rolniczego im. Hugona Kołłątaja w Krakowie została zaindeksowana w prestiżowej, międzynarodowej bazie danych AGRIS, prowadzonej przez Organizację Narodów Zjednoczonych ds. Wyżywienia i Rolnictwa (FAO).

AGRIS (International System for Agricultural Science and Technology) to globalna platforma naukowa, która indeksuje i udostępnia informacje dotyczące rolnictwa, leśnictwa, rybołówstwa, bezpieczeństwa żywnościowego, środowiska naturalnego oraz pokrewnych dziedzin. Dzięki współpracy BDN URK z FAO publikacje naszych pracowników naukowych, doktorantów oraz studentów zyskują szansę na globalną widoczność i znacząco zwiększoną cytowalność.

Dla autorów oznacza to możliwość dotarcia do szerokiego grona odbiorców na całym świecie, co przekłada się na wyższy poziom rozpoznawalności oraz większy wpływ prowadzonych na URK badań. Ponadto indeksacja w bazie AGRIS pozytywnie wpływa na międzynarodową pozycję i prestiż Uniwersytetu Rolniczego w Krakowie, potwierdzając znaczenie prowadzonych badań dla rozwoju nauki w obszarach kluczowych dla zrównoważonego rozwoju i globalnego bezpieczeństwa żywnościowego.

Zachęcamy całą społeczność akademicką URK do aktywnego korzystania z zasobów bazy AGRIS oraz repozytorium URK, aby w pełni wykorzystać potencjał międzynarodowej współpracy naukowej.

Szczegółowe informacje oraz dostęp do pełnych tekstów prac są dostępne bezpośrednio na stronie repozytorium URK oraz na platformie AGRIS FAO: <https://agris.fao.org/>

AGRIS - International System for Agricultural Science and Technology			
BIBLIOGRAPHIC RECORDS	DATA PROVIDERS	LANGUAGES	COUNTRIES
15,218,915	1440	119	165

Legimi – Personalizowane rekomendacje i nowa Polityka Prywatności

BEATA TOKARCZUK

Zespół LEGIMI poinformował użytkowników o wprowadzeniu nowej polityki prywatności, co jest związane z wprowadzeniem nowej funkcjonalności czyli Personalizowanych rekomendacji. Poniżej tekst informacji:

Dziękujemy za czas, który spędzasz z nami, sięgając po książki w Legimi.

Wiemy, że buszowanie po naszych niekończących się półkach może nieźle wciągnąć i sprawić, że mniej czasu zostaje na czytanie i słuchanie, a ono jest przecież dla moli książkowych najważniejsze.

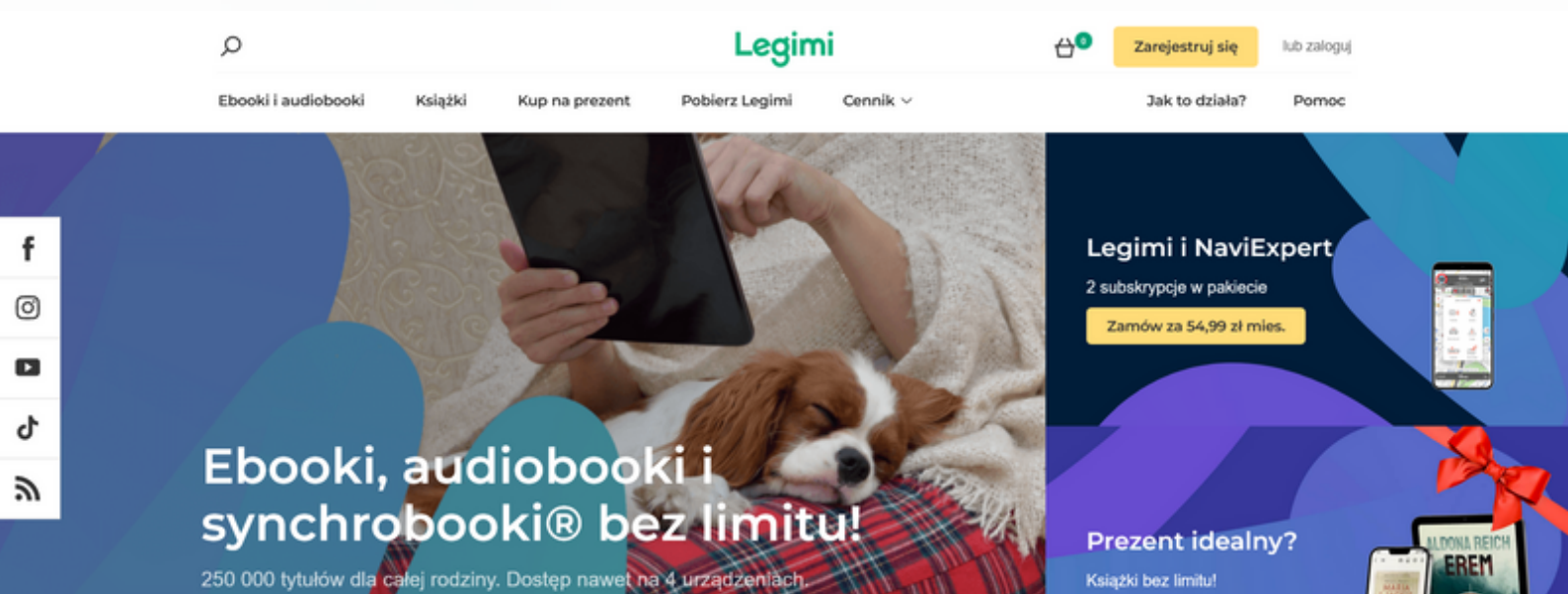
Dlatego też wprowadzamy niebawem system indywidualnych rekomendacji, które bazować będą na wcześniejszych, literackich wyborach czytelniczek i czytelników.

Aby udostępnić możliwość korzystania z Twojego osobistego bibliotekarza, wprowadzamy w pierwszej kolejności nową Politykę Prywatności, zawierającą m.in. elementy dotyczące profilowania, które niezbędne jest pod kątem udostępnienia systemu rekomendacji. Będzie ona obowiązywać od 02.04.2025.

*Samo wprowadzenie rekomendacji planowane jest zaś stopniowo, po tej dacie, poprzez udostępnienie ich jako nowa sekcja **W Twoim Guście** – szczegółowe informacje na ten temat znajdziesz w tym miejscu.*

Aby korzystać z nowej funkcji, nie musisz niczego robić. Jeśli zaś zechcesz z niej zrezygnować, wystarczy zaznaczyć odpowiednią opcję w ustawieniach swojego konta (wyłączyć zgodę na profilowanie, wg instrukcji zamieszczonej tutaj).

Zapraszamy – zespół Legimi

The image shows a screenshot of the Legimi website. The header features the Legimi logo, a search icon, and navigation links: 'Ebooki i audiobooki', 'Książki', 'Kup na prezent', 'Pobierz Legimi', 'Cennik', 'Zarejestruj się', 'lub zaloguj', 'Jak to działa?', and 'Pomoc'. The main banner is divided into two sections. The left section, with a background image of a person reading a tablet and a dog, promotes 'Ebooki, audiobooki i synchrobooki® bez limitu!' with '250 000 tytułów dla całej rodziny. Dostęp nawet na 4 urządzeniach.' The right section, with a dark background, promotes 'Legimi i NaviExpert' as a package of '2 subskrypcje w pakiecie' for 'Zamów za 54,99 zł mies.' and describes it as a 'Prezent idealny?' with 'Książki bez limitu!'.

Co to jest PHISHING i jak nie dać się nabrać na podejrzane wiadomości e-mail oraz SMS-y

BEATA TOKARCZUK

Ostatnio nasz uniwersytet stał się celem ataku hakerskiego, zwanego atakiem phishingowym.

Atak zawierał formularz logowania identyczny z uczelnianym.

Po podaniu loginu i hasła użytkownik był przekierowany na właściwy formularz i można było łatwo przeoczyć, że to próba wyłudzenia danych.

Co tak właściwie oznacza PHISHING?

Oto co podaje *Serwis Rzeczypospolitej Polskiej*:

„Phishing to jeden z najpopularniejszych typów ataków opartych o wiadomości e-mail lub SMS. Wykorzystuje inżynierię społeczną, czyli technikę polegającą na tym, że przestępcy internetowi próbują Cię oszukać i spowodować, abyś podjął działanie zgodnie z ich zamierzeniami. Cyberprzestępcy podszywając się m.in. pod firmy kurierskie, urzędy administracji, operatorów telekomunikacyjnych, czy nawet naszych znajomych, starają się wyłudzić nasze dane do logowania np. do kont bankowych lub używanych przez nas kont społecznościowych, czy systemów biznesowych.

Nazwa phishing budzi dźwiękowe skojarzenia ze słowem fishing – czyli łowieniem ryb. Przestępcy, podobnie jak wędkarze, stosują bowiem odpowiednio przygotowaną przynętę”. Do tego wykorzystują najczęściej sfałszowane e-maile i SMS-y. Coraz częściej oszuści działają także za pośrednictwem komunikatorów i portali społecznościowych (np. poprzez „metodę na BLIKa”).

Wiadomości phishingowe są tak przygotowywane przez cyberprzestępców, aby wyglądały na autentyczne, ale w rzeczywistości są fałszywe. Mogą próbować skłonić Cię do ujawnienia poufnych informacji, zawierać link do strony internetowej rozprzestrzeniającej szkodliwe oprogramowanie (często przestępcy używają podobnych do autentycznych nazw witryn) lub mieć zainfekowany załącznik.

Szczególnym rodzajem phishingu – zdecydowanie bardziej niebezpiecznym – jest tzw. spear-phishing, czyli ukierunkowany na KONKRETNEGO adresata atak, mający na celu wywarcie określonego wpływu lub wymuszenie działania w stosunku do odbiorcy. Przestępcy mogą podszywać się pod naszych partnerów biznesowych, z którymi współpracujemy, a wiadomość może być spersonalizowana, tzn. bezpośrednio odwoływać się do naszych relacji. Taki typ ataku jest często poprzedzony dokładnym rozpoznaniem przez atakującego naszej firmy, urzędu lub dostępnych o nas danych w mediach społecznościowych.

Jak radzić sobie z fałszywymi wiadomościami?

Najlepiej nie klikać w żaden link w wiadomości e-mail.

Dopóki nie ma się pewności, że nadawca jest prawdziwy, nie powinno się klikać w żadne linki ani na nie odpowiadać. W wiadomościach SMS lub mailach często wykorzystywane są tzw. tiny-URL, czyli skrócone adresy stron internetowych. Stąd też zalecamy zwracanie szczególnej uwagi na nazwy stron internetowych, które przesyłane są w podejrzanych mailach czy SMS-ach np. zamiast www.allegro.pl wykorzystywany może być fałszywy adres www.allegrosklep.online itp.

Następną rzeczą jest ustalenie, czy wiadomość e-mail jest autentyczna i nie jest oszustwem.

Jak rozpoznać e-mail wyłudający informacje?

- Wiele wiadomości phishingowych ma niepoprawną gramatykę, interpunkcję, pisownię, czy też brak polskich znaków diakrytycznych np. nie używa się „ą”, „ę” itd.
- Sprawdź, czy mail pochodzi z organizacji, na którą powołuje się nadawca. Często adres mailowy nadawcy jest zupełnie niewiarygodny, czy też nie jest tożsamy np. z podpisem pod treścią maila.
- Oceń, czy wygląd i ogólna jakość e-maila może pochodzić z organizacji / firmy, od której powinna pochodzić taka wiadomość np. użyte logotypy, stopki z danymi nadawcy itd.
- Sprawdź, czy e-mail jest adresowany do Ciebie z imienia i nazwiska, czy odnosi się do „cenionego klienta”, „przyjaciela” lub współpracownika? Może to oznaczać, że nadawca tak naprawdę cie nie zna i że jest to część oszustwa typu phishing.
- Sprawdź, czy e-mail zawiera **ukryte zagrożenie**, które wymaga natychmiastowego działania? **Bądź podejrzliwy w stosunku do słów typu „wyślij te dane w ciągu 24 godzin” lub „padłeś ofiarą przestępstwa, kliknij tutaj natychmiast”.**

- Spójrz na nazwę nadawcy, czy wygląda na prawdziwą, czy może tylko naśladuje kogoś, kogo znasz.
- Jeśli wiadomość brzmi zbyt dobrze, aby mogła być prawdziwa, prawdopodobnie nie jest ona prawdziwa. Jest mało prawdopodobne, aby ktoś chciał Ci dać pieniądze lub dostęp do tajnej części Internetu.
- Twój bank lub jakakolwiek inna instytucja nigdy nie powinna prosić Cię o podanie w wiadomości e-mail danych osobowych.
- Urzędy administracji publicznej nigdy nie proszą Cię przy pomocy SMS, czy maili o dopłatę do szczepionki, czy uregulowanie należności podatkowych.
- Sprawdź wszelkie polecenia lub pytania w wiadomości e-mail na przykład dzwoniąc do banku z pytaniem czy rzeczywiście wysłana została do Ciebie taka wiadomość lub wyszukaj w wyszukiwarce Google (lub podobnej) wybrane słowa użyte w wiadomości e-mail.
- Zwracaj uwagę na linki przekazywane również między znajomymi, sprawdź czy link faktycznie prowadzi do właściwej strony. Coraz częściej przestępcy uzyskując w nielegalny sposób kontrolę nad naszymi kontami społecznościowymi podszywają się pod naszych znajomych i rodzinę.
- Uważaj na skrócone linki, jeśli nie masz pewności, dokąd poprowadzi Cię link, najedź wskaźnikiem myszy na link (nie klikaj), a na dole przeglądarki zostanie wyświetlony pełen adres linku.

Jeśli zauważysz podejrzanego e-maila, oznacz go w skrzynce odbiorczej jako **spam**, **wiadomości śmieci** lub **podejrzany**. Spowoduje to usunięcie go ze skrzynki odbiorczej, a także poinformowanie dostawcy poczty e-mail, że zidentyfikowałeś go jako potencjalnie niebezpieczny.

CYBER CRIME

Do kogo i jak zgłaszać podejrzenie phishingu?

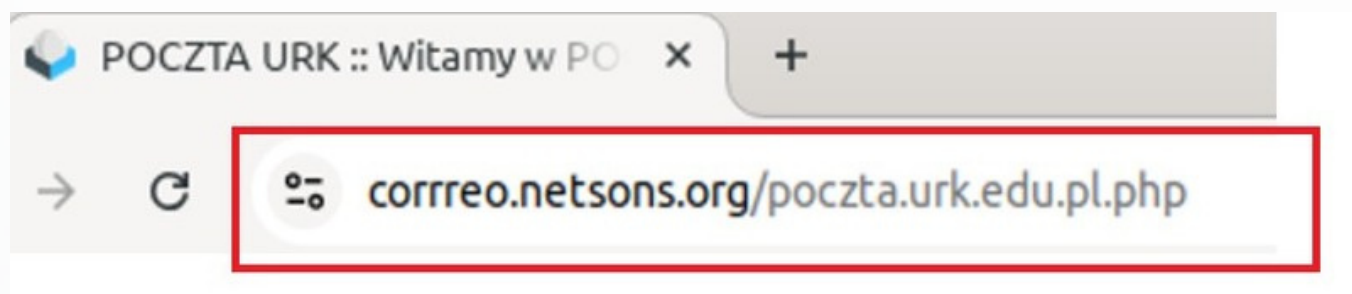
Zgłaszanie phishingu jest niezwykle proste i intuicyjne. Po prostu wejdź na stronę internetową zespołu reagowania na incydenty komputerowe CERT Polska <https://incydent.cert.pl/>, wypełnij krótki formularz online, dołącz podejrzaną wiadomość i wyślij.

Jeśli masz uzasadnione podejrzenie, że jesteś ofiarą oszustwa lub wykryłaś/eś podejrzenie oszustwa, zgłoś niezwłocznie ten fakt także Policji lub do prokuratury!

Więcej o tym, jak zadbać o swoje cyberbezpieczeństwo dowiesz się w [portalu GOV.PL](https://gov.pl)

Źródło materiału: <https://www.gov.pl/web/baza-wiedzy/czym-jest-phishing-i-jak-nie-dac-sie-nabrac-na-podejrzane-widomosci-e-mail-oraz-sms-y>

W przypadku naszego uniwersytetu wykorzystano adres widniejący poniżej – ten został już zgłoszony do zablokowania, ale mogą pojawiać się podobne wiadomości pod innym adresem.

Prosimy o zachowanie ostrożności!

Nowa seria szkoleń dla pracowników i studentów URK

BEATA TOKARCZUK

W marcu br. wszedł do użytku nowy katalog Biblioteki Głównej URK, a także nowy interfejs strony domowej BG. Żeby ułatwić zapoznanie się z funkcjonalnościami strony oraz z działaniem katalogu, przygotowaliśmy dla naszych użytkowników trzy prezentacje. Linki do nich znajdują się w zakładce *Czytelnik* w części *Oferta szkoleniowa*.

Pierwsza część obejmuje zasady korzystania z biblioteki, a więc:

1. Jak znaleźć stronę domową BG;
2. Co znajduje się w zbiorach biblioteki;
3. Jak działa biblioteka i kiedy jest otwarta dla użytkowników;
4. Jak i kiedy zapisać się do biblioteki;
5. Jak odebrać i zwrócić książki;
6. Co zrobić w przypadku ich zgubienia lub zniszczenia;
7. Więcej o czytelnikach.

Druga część omawia zamawianie materiałów i korzystanie z katalogu.

Trzecia część to wszystko o bazach danych czyli:

1. Jaka jest rola baz danych;
2. Co mogą oferować dobre bazy bibliograficzne;
3. Jak można wykorzystać bazę pełnotekstową w dydaktyce;
4. Boolean operators czyli operatory logiczne;
5. Gdzie znaleźć bazy na stronie BG;

Udostępniamy Państwu wszystkie narzędzia i zapraszamy do korzystania.

Mamy także w ofercie szkolenia online dla studentów, doktorantów i pracowników z wyszukiwania materiałów do publikacji naukowych, prac licencjackich, magisterskich i doktorskich.

Dziedzictwo nauki. Zbiory uczelniane i rozwój społeczności lokalnych

BEATA TOKARCZUK

Stowarzyszenie Muzeów Uczelnianych zakończyło projekt „Dziedzictwo nauki. Zbiory uczelniane i rozwój społeczności lokalnych”. W projekcie wzięło również udział nasze uczelniane muzeum.

Jednym z elementów projektu było stworzenie pięćdziesięciu filmów dokumentalnych o polskim dziedzictwie akademickim. Od 2023 roku ekipa filmowa odwiedzała muzea i kolekcje uczelniane w całej Polsce. Filmy powstały w: Białymstoku, Gdańsku, **Krakowie**, Lublinie, Łodzi, Opolu, Poznaniu, Warszawie i Wrocławiu.

O projekcie

Projekt „Dziedzictwo nauki. Zbiory uczelniane i rozwój społeczności lokalnych” uświadamia społeczeństwu znaczenie polskiej historii nauki i dziedzictwa akademickiego jako ważnego wyznacznika tożsamości narodowej i dziedzictwa narodowego. Projekt był doskonałą okazją do zapoznania się z badaniami nad polskim dziedzictwem narodowym oraz sylwetkami wybitnych Polaków, w tym ich dorobkiem naukowym (ich dokonaniem, pracami naukowymi, odkryciami).

W naszym muzeum nakręcone zostały dwa filmy.

Materiały źródłowe: <https://platforma.muzeauczelniane.pl/>

Link do platformy:

<https://platforma.muzeauczelniane.pl/>

Można również wejść na platformę poprzez stronę internetową SMU, zakładka FILMY (na górze strony).

<https://muzeauczelniane.pl/>

Projekt „Dziedzictwo nauki. Zbiory uczelniane i rozwój społeczności lokalnych” dofinansowano ze Środków Budżetu Państwa. Program Społeczna Odpowiedzialność Nauki – Popularyzacja Nauki i Promocja Sportu Ministra Edukacji i Nauki.

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

Społeczna
Odpowiedzialność
Nauki

Webinaria Springer Nature – nowy cykl spotkań *Meet the Editors*

BEATA TOKARCZUK

Zapraszamy do udziału w dwóch webinarach z nowej serii *Meet the Editors* przygotowanych przez Springer Nature, które odbędą się 7 maja i 10 czerwca br. Szkolenia są darmowe, ale wymagana jest wcześniejsza rejestracja. Szkolenia prowadzone są w języku angielskim.

W trakcie szkoleń będzie możliwość nawiązania kontaktu z cenionymi redaktorami książek i czasopism Springer Nature. Będzie też można zapoznać się z najnowszymi trendami i postępami w medycynie, naukach przyrodniczych, inżynierii i materiałoznawstwie. Zapewniony też będzie udział w merytorycznych dyskusjach i możliwość uzyskania odpowiedzi na pytania od wiodących ekspertów w tych dziedzinach.

Spotkanie z redaktorami – Medycyna i nauki przyrodnicze 2025

Data: środa, 7 maja 2025

Czas: 10:30 – 12:00

Link do rejestracji: [Register](#)

Spotkanie z redaktorami – Inżynieria i materiałoznawstwo 2025

Data: wtorek, 10 czerwca 2025

Czas: 10:30 – 12:00

Link do rejestracji: [Register](#)

Źródło: <https://wbn.icm.edu.pl/szkolenia/#szkolenie09042025>

XXII Ogólnopolski Tydzień Bibliotek

Biblioteka. Lubię tu być

MAŁGORZATA FYDA, KATARZYNA JASKULSKA-DWURAŻNA,
BARBARA JELEŃ

Biblioteka Główna Uniwersytetu Rolniczego w Krakowie w dniach 8–15 maja 2025 roku zaprasza na XXII Ogólnopolski Tydzień Bibliotek pod hasłem *Biblioteka – lubię tu być*. Wydarzenia będą odbywać się stacjonarnie i na naszych mediach społecznościowych. Na wszystkie stacjonarne wydarzenia jest wstęp wolny.

Chcesz poczuć się jak detektyw? Śledź nasze media społecznościowe, codziennie nowa zagadka do rozwiązania. Najszybszym i najbardziej spostrzegawczym umożliwimy dalszy rozwój, poprzez zwiększenie limitu wypożyczonych książek aż do wakacji!

Będzie można spróbować stworzyć swoje drzewo genealogiczne, zrobić własną zakładkę do książki na warsztatach scrapbookingu, zapoznać się z filozofią wina, ale też wyjść na spacer do parku Jordana i zapoznać się z pomnikami, poćwiczyć przy biurku, a nawet spróbować sił w strzelaniu.

Abolicja! W dniach 8–15.05 oddasz przetrzymane książki bez płacenia kary. Zapraszamy do Wypożyczalni.

Miejsce stacjonarnych wydarzeń:
Czytelnia Główna

W ostatnim dniu na wszystkich biorących udział będzie czekała dodatkowa atrakcja. **Zapraszamy!**

Załącznik: XXII Ogólnopolski Tydzień Bibliotek, Biblioteka Główna URK Regulamin

XXII OGÓLNOPOLSKI TYDZIEŃ BIBLIOTEK

BIBLIOTEKA. LUBIĘ TU BYĆ

BIBLIOTEKA GŁÓWNA
UNIwersytetu Rolniczego
W KRAKOWIE SERDECZNIE
ZAPRASZA DO UDZIAŁU
W WYDARZENIACH W RAMACH
XXII OGÓLNOPOLSKIEGO
TYGODNIA BIBLIOTEK 2025

CHCESZ POCZUĆ SIĘ JAK DETEKTYW?

Śledź nasze media społecznościowe, codziennie nowa zagadka do rozwiązania. Najszybszym i najbardziej spostrzegawczym umożliwimy dalszy rozwój, poprzez zwiększenie limitu wypożyczonych książek aż do wakacji!

ABOLICJA!

W dniach 8-15.05 oddasz przetrzymane książki bez płacenia kary. Zapraszamy do Wypożyczalni.

UNIwersytet ROLNICZY
im. Hugona Kołłątaja w Krakowie

CZWARTEK 8.05

13:30 – 15:00

Wykład/warsztaty: Zrób sobie drzewo genealogiczne – zostań rodzinnym genealogiem

PIĄTEK 9.05

11:00 – 12:30

MDPI – prezentacja oferty

12:30 – 14:00

Możliwość indywidualnego porozmawiania z przedstawicielami MDPI

14:00 – 17:00

Spotkanie z Piotrem Śliwińskim autorem powieści historycznych – wywiad poprowadzi Paweł Jakubiec Dyrektor Biblioteki Głównej URK

PONIEDZIAŁEK 12.05

11:00 – 13:00

Warsztaty artystyczne: Scrapbooking i origami. Zrób sobie zakładkę

WTOREK 13.05

9:30 – 13:30

Wystawa pt. „Ciekawe przedmioty w zbiorach Muzeum URK” p. 116

14:00

Z pomnikami w tle – spacer po Parku Jordana.

ŚRODA 14.05

14:00

Filozofia Wina - Kulturowa geneza enologii i jej afiliacje ze sztuką. Połączone z wyjściem na degustację do sklepu z winami 2Bratanki ul Filarecka 3, godzina 16:00

CZWARTEK 15.05

12:00

W uwięzi powieży – warsztaty z ćwiczeń przybiurkowych

13:00 – 15:00

Strzelecki Turniej Biblioteczny. Chcesz sprawdzić swoją celność i koordynację ręka – oko? Zapraszamy

Grafika: B. Jeleń

10 nowoczesnych notebooków przeznaczonych do użytku dla studentów i pracowników w czytelniach

JAGODA ŁASKAWIEC, MICHAŁ RAPACZ

**Z radością informujemy, że 13 marca br. do Biblioteki Głównej URK trafiło
10 nowoczesnych notebooków, przeznaczonych do użytku dla studentów
i pracowników**

Jest to efekt naszej współpracy z Biurem Wsparcia i Dostępności URK, które z powodzeniem realizuje program zwiększenia dostępności Uniwersytetu Rolniczego im. Hugona Kołłątaja w Krakowie.

Dzięki posiadanym funkcjonalnościom m.in. wbudowanej funkcji narratora, lupy oraz kontrastu, a także swojej kompaktowości i lekkości laptopy znacząco poprawią komfort pracy osób ze szczególnymi potrzebami, w tym z niepełnosprawnościami.

Z notebooków można korzystać w Czytelni Głównej oraz w niedalekiej przyszłości w czytelniach wydziałowych.

Szukajcie miejsc oznaczonych grafiką lub zapytajcie o pomoc swojego Bibliotekarza.

Zmieniamy się dla Was.

Grafika i zdjęcia - M. Rapacz

Programy publikowania otwartego Elsevier i Springer w ramach licencji krajowej

KATARZYNA JASKULSKA-DWURAŻNA

Programy przeznaczone są dla autorów korespondencyjnych afiliowanych w instytucjach, które są objęte licencją krajową Elsevier i Springer. Afiliacja autora korespondencyjnego powinna być podana w nagłówku artykułu z dokładnością wystarczającą do jednoznacznej identyfikacji z instytucją. Afiliacja ewentualnych współautorów artykułu nie ma znaczenia dla programu.

Wydawcy Elsevier i Springer nie przewidują możliwości retroaktywacji artykułów, programem będą mogły być objęte tylko artykuły przyjęte do publikacji po uruchomieniu programu.

Program publikowania otwartego Elsevier

Wydawnictwo Elsevier planuje uruchomienie programu w dniu **6 maja 2025 r.** Projekt nowej umowy przewiduje, że do programu będą uprawnione artykuły tylko przyjęte do publikacji w bieżącym roku po podpisaniu umowy i nie będzie miała znaczenia data wysłania artykułu do czasopisma do pierwszej recenzji.

Lista czasopism objętych programem najprawdopodobniej pozostanie taka sama jak w 2024 r., chyba że MNiSW zdecyduje się sfinansować zwiększenie zakresu licencji krajowej.

Program w 2025 r. prawdopodobnie będzie obejmował 1124 czasopisma hybrydowe pochodzące z 7 kolekcji tematycznych Science Direct zgodnie z ograniczeniem licencji krajowej wprowadzonym w grudniu 2022 r.:

Biochemistry, Genetics and Molecular Biology, Computer Science, Engineering, Health Sciences, Immunology and Microbiology, Mathematics, Physics and Astronomy; oraz z grupy Lancet.

Program nie obejmuje czasopism w pełni gold open access i niektórych czasopism współwydawanych przez Elsevier, w których publikacje otwarte są finansowane na specjalnych zasadach i nie mogą być realizowane w ramach programu licencji krajowej. Programem objęte są następujące typy artykułów: Case Reports, Data, Full Length Articles, Micro Articles, Software, Reviews, Replication Study, Short Communications, Short Surveys, Videos, Practice Guidelines i Protocols, patrz [opis typów](#).

ELSEVIER

O czym należy pamiętać!

Jedyną opłatą objętą programem jest Article Processing Charge (APC). Autorzy publikujący w programie są zwolnieni tylko z opłaty APC.

Niektóre czasopisma pobierają **dodatkowe opłaty**, np. opłatę od liczby stron (*Page Charges*), opłatę za przyjęcie manuskryptu (*Submission Fee*) lub za dodatkowe usługi, które mogą być zamówione przez autora (odbitki, kolorowe rysunki w wersji drukowanej itp.). Opłaty te są opisane w instrukcjach dla autorów na stronach domowych poszczególnych czasopism oraz są wskazane w korespondencji z redakcją lub na specjalnej stronie, do której autor zostaje skierowany przez redakcję po akceptacji artykułu do druku.

Dodatkowe opłaty są rozliczane między czasopismem i autorem na podstawie osobnej faktury. Opłata *Page Charges* ma zastosowanie niezależnie od otwartego lub subskrypcyjnego modelu publikacji i wg informacji z marca 2021 r. jest stosowana przez kilkanaście czasopism, publikując w dowolnym czasopiśmie autor powinien sprawdzić aktualne zasady na stronie danego czasopisma.

Lista czasopism objętych licencją krajową:

https://vls.icm.edu.pl/zasady/2025/Elsevier/czasopisma_elsevier2025_oa.xlsx – w razie problemów z otwarciem załącznika należy zapisać go na dysku

Program publikowania otwartego Springer w ramach licencji krajowej

Wydawnictwo Springer planuje uruchomienie programu w dniach 28–30 kwietnia 2025 r.

Do programu będą uprawnione tylko artykuły **przyjęte do publikacji w bieżącym roku po podpisaniu umowy i nie będzie miała znaczenia data wysłania artykułu do czasopisma do pierwszej recenzji.**

Program obejmuje obecnie 1959 czasopism hybrydowych z podstawowej kolekcji Springer, 33 czasopism otwartych Springer (które po 2022 roku zmieniły model z hybrydowego na całkowicie otwarty, patrz informacje w katalogu w kolumnach *Publishing Model* oraz *Important Note*) oraz 20 czasopism hybrydowych ADIS. Autorzy, którzy wysyłają swoje artykuły do czasopism całkowicie otwartych objętych programem powinni liczyć się z ryzykiem, że artykuł zostanie zaakceptowany po wyczerpaniu puli z 2025 r. i będzie musiał być sfinansowany przez autora (w przypadku czasopism hybrydowych pozostaje jeszcze opcja publikacji subskrypcyjnej). Program nie obejmuje pozostałych czasopism otwartych SpringerOpen oraz BioMed Central.

Program obejmuje artykuły typu *Original Paper*, *Review Paper*, *Brief Communication* oraz *Continuing Education*. Program nie obejmuje *Editorial Notes*, *News*, *Letters*.

O czym należy pamiętać!

W ramach programu publikowania otwartego pokrywana jest tylko opłata Article Processing Charge (APC), pozostałe opcjonalne opłaty dodatkowe za kolorowe rysunki itp. autor ponosi sam.

Uwaga: czasopismo *Advances in Therapy* pobiera obowiązkową opłatę dodatkową *Rapid Service Fee*, która nie jest pokrywana z programu. Jest to jedyne czasopismo w programie stosujące taką obowiązkową opłatę.

Lista czasopism objętych licencją krajową:

https://vls.icm.edu.pl/zasady/2025/Springer/Publishing_List_ICM_Poland_2025.xlsx

– w razie problemów z otwarciem załącznika należy zapisać go na dysku

Skarby Muzeum URK

Płaskorzeźba portretowa prof. Piotra Józefa Brzezińskiego autorstwa prof. Konstantego Laszczki

DANUTA GAJEWSKA

W 2025 roku JM Rektor Uniwersytetu Rolniczego zakupił dla Muzeum URK dzieło sztuki krakowskiego rzeźbiarza przedstawiające portret profesora Studium i Wydziału Rolniczego przy Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie.

Z tej okazji Biblioteka Główna URK 15 kwietnia 2025 r. zorganizowała spotkanie w Budynku Jubileuszowym (siedzibie Biblioteki) pod tytułem „Między Nauką a Sztuką”, które miało na celu rozpropagowanie wiedzy o cennym eksponacie muzealnym wśród społeczności uniwersyteckiej Krakowa.

Poprosiliśmy znamienitych gości, pracowników naukowych Uniwersytetu Jagiellońskiego i Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie o wygłoszenie referatów przybliżających postaci: twórcy i sportretowanego modela. Dwa referaty dotyczyły prof. Piotra Józefa Brzezińskiego, jeden – prof. Konstantego Laszczki. Spotkanie prowadził dyrektor BG Paweł Jakubiec.

Plakat spotkania, fot. D. Gajewska

Mgr Kinga Podleśny, starszy kustosz archiwalny AUJ, od 2022 roku pracuje nad powstawaniem *Słownika biograficznego pracowników naukowych Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie w latach 1850–1939/45*, przygotowując biogramy pracowników Studium i Wydziału Rolniczego UJ.

Przedstawiona prezentacja pt.: *Brzeziński Piotr Józef – ukończony przyrodnik i wykształcony ogrodnik*, usystematyzowała słuchaczom przebieg wykształcenia Profesora, zorganizowanie ogrodu warzywno-owocowego na Prądniku Czerwonym, pracowitość i skuteczność działań

Od lewej: dyrektor BG Paweł Jakubiec, prelegenci: mgr Kinga Podleśny, dr Krzysztof Kapala, prof. Karol Badyna, fot. Dariusz Tynor

Profesora, opinie przełożonych o efektach jego pracy, zdobywane stanowiska na Uniwersytecie, stopnie naukowe, założenie i pracę na rzecz Towarzystwa Ogrodniczego w Krakowie (omówione zostały także cele i zadania owego towarzystwa), początek i rozwój Kursów Ogrodniczych, redagowanie czasopisma „Ogrodnictwo”, nauczane przedmioty i dziedziny z których prowadził zajęcia.

Przybliżone zostało życie rodzinne Profesora: żona Halina z Grabskich i trzy córki: Jadwiga, Stanisława i Halina. Osiągnięcia naukowe Profesora Brzezińskiego to także wiele publikacji, z których praca doktorska „Rak drzew, jego przyczyny i przejawy” przyczyniła się do rozwoju fitopatologii w Polsce. Profesor utworzył i kierował pierwszą powstałą w wolnej Polsce Katedrą Ogrodnictwa, przy Wydziale Rolniczym UJ.

Dr Krzysztof Kapała, mgr Kinga Podleśny, fot. D. Tynor

Dr inż. Krzysztof Kapała, doktor nauk biologicznych, kurator arboretum i kolekcji szklarniowych Ogrodu Botanicznego UJ w prezentacji pt. *Józef Piotr Brzeziński (1862–1939) pionier nowoczesnego ogrodnictwa w Polsce*, podkreślił, że Profesor podniósł ogrodnictwo do rangi nauki uniwersyteckiej, był jednym z pierwszych naukowców zajmujących się chorobami roślin oraz wybitnym wykładowcą i badaczem, jego praktyka

poprzedzona była wieloletnimi studiami i doskonaleniem zawodowym w Niemczech i Francji. Publikował m.in. w prestiżowym wydawnictwie Akademii Umiejętności, był prekursorem nowoczesnego podejścia do problemu ochrony roślin w Polsce.

W oparciu o opracowanie doc. Kazimierza Szulca z Dublan prof. Brzeziński napisał *Dobór wzorowy odmian drzew owocowych do hodowli ogólnej*. Podzielił ziemie ówczesnej Polski na pięć stref i w zależności od warunków przyrodniczych proponował odpowiedni dobór roślin. Poprzez publikacje i dydaktykę przyczynił się do rozwoju i popularyzacji ogrodnictwa, od ziemian do gospodarzy. *Hodowla drzew i krzewów owocowych* zdobyła pierwszą nagrodę przyznaną przez Polską Akademię Umiejętności, a konflikt na tle naukowym z prof. Marianem Raciborskim doczekał się dokładnego opisu prezentowanych przez obu naukowców tez i stanowisk w czasopiśmie „Kosmos”, w numerze wydanym na koszt autora. Osiągnięcia Profesora, jego droga naukowa i poparty konsekwentną pracą rozwój krakowskich nauk ogrodniczych świadczą o cechach charakteru takich jak: nieprzeciętny intelekt, pracowitość, systematyczność, wiara we własne możliwości i w postawiony sobie cel.

Dr hab. Karol Badyna, prof. ASP, wybitny rzeźbiarz, autor pomników w Polsce i za granicą, w tym pomnika satyryka Bohdana Smolenia, absolwenta Wydziału Zootechniki AR w Krakowie, współtwórca kabaretu „Pod Budą”, odsłoniętego w 2023 r. przy ulicy Jabłonowskich w Krakowie. Prof. Badyna jest redaktorem książki *Konstanty Laszczka twórca i pedagog* wydanej z okazji Roku Konstantego Laszczki 2016 w Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie. W referacie pod tym samym tytułem prof. Badyna podkreślił, że Konstanty Laszczka, rektor trzech kadencji, był właściwie twórcą całego Wydziału Rzeźby krakowskiej ASP. O jego serdecznym stosunku do studentów, przyszłych artystów świadczy wydana w Warszawie w 1927 roku broszura *Gawędy z uczniami* (zamieszczona w całości w książce, razem z wierszem Zenona Przesmyckiego Miriama pt. *Ma pieśń*).

Prof. Karol Badyna przedstawia książkę pod swoją redakcją, pt. *Konstanty Laszczka twórca i pedagog* fot. D. Tynor

Prof. Laszczka dzielił się z młodszymi pokoleniami swoimi poglądami na sztukę, na los artysty, często bardzo trudny i starał się zebrać dla młodych rzeźbiarzy wytyczne, które pomogą się im umocnić w artystycznych wyborach. Zaczynając od dwóch godzin dydaktycznych tygodniowo jako nauczyciel ASP, Laszczka zmuszony był do podejmowania dodatkowych prac, miał prawo i chciał podzielić się życiowym i intelektualnym doświadczeniem. Porównywany przez krytyków do Rodina raczej nie był zafascynowany sztuką francuską, inspirował się artefaktami słowiańskimi, uważał, że sztuki nie można łączyć z filozofią, ponieważ są to oddzielne dziedziny stworzone przez umysł ludzki.

Konstanty Laszczka uczył się rzeźby i wzorował na pracach Marcelego Guyskiego, który był z kolei przyjacielem Norwida: rzeźbiarza, grafika, malarza, krytyka sztuki, który mówił o sobie „sztukmistrz”, poety, którego wartość na podstawie odkrytych dzieł zrozumiał i opisał Zenon Przesmycki. Laszczka żył w stosunkowo dobrych czasach dla rzeźbiarzy (nie miał tego szczęścia na przykład Franciszek Wyspiański i Antoni Kurzawa), kiedy po dziesięcioleciach bez zamówień na dzieła sztuki inne niż drobne rzeźby nagrobne, na Wystawie Sztuki Dekoracyjnej w Paryżu w 1925 roku polska sztuka i edukacja artystyczna odniosła niebywały sukces.

Po prelekcjach i podsumowaniu oficjalnej części spotkania przez prowadzącego wydarzenie dyrektora Biblioteki Głównej Pawła Jakubca, wystąpił w spontanicznej dygresji wnuk prof. Piotra Józefa Brzezińskiego, dr inż. Antoni Nykliński. Pan Antoni urodził się już po śmierci dziadka, ale w rodzinie pamięć o wybitnym przodku była żywa.

Dr Antoni Nykliński, wnuk prof. Brzezińskiego, fot. D. Tynor

Dlaczego dwa imiona i dlaczego używane zamiennie? Profesor Brzeziński miał na imię Piotr, a na drugie Józef, ale nieoficjalnie (w rodzinie i wśród przyjaciół) zwracano się do niego Józef. Tak też podpisywał swoje mniej ważne (jego zdaniem) publikacje. Stąd wkraść się chaos. Należy używać imion Piotr Józef albo Piotr, natomiast Józef Brzeziński jest zestawieniem nieprawidłowym. Dr Nykliński barwnie opowiedział kilka anegdot z życia rodziny, na przykład kiedy jako kilkulatek, po długich przygotowaniach, został przedstawiony Konstantemu Laszczce. Spotkanie było krótkie, ale mały Antoś o niczym nie zapomniał i przywitał się obowiązkowym wówczas pocałowaniem ważnego człowieka w rękę.

Tablica poświęcona prof. Brzezińskiemu w holu WBiO, fot. D. Gajewska

W październiku 2015 roku z okazji Konferencji Jubileuszowej „125 lat studiów rolniczych w Krakowie” w holu budynku Wydziału Biotechnologii i Ogrodnictwa została odsłonięta tablica pamiątkowa ku czci prof. Piotra Brzezińskiego. Tablicę odsłaniał dr inż. Antoni Nykliński z małżonką w obecności JM Rektora UR prof. Włodzimierza Sady i dziekana WBiO prof. Stanisława Mazura. Wcześniej, w 1979 roku Zespołowi Szkół Ogrodniczych w Radomiu Wośnikach nadano imię (jak wyżej opisałam nieprawidłowe)

prof. Józefa Brzezińskiego. Spadkobiercą tej szkoły jest obecnie Zespół Szkół Agrotechnicznych i Gospodarki Żywnościowej im. Władysława Stanisława Reymonta. Na koniec tego wątku mniej wesoła anegdota. Na stronie cozadzien.pl, w artykule: Ze szkolnej kroniki „Agrotechnik” z dnia 02.04.2022 podano: „11 czerwca 1979 roku patronem ZSO został Stanisław Brzozowski – ojciec polskiego ogrodnictwa” [<https://www.cozadzien.pl/radom/ze-szkolnej-kroniki-agrotechnik/81324>, data dostępu 24.04.2025]. Wniosek: jedno upamiętnienie niewiele znaczy, o pamięć należy dbać stale.

W spotkaniu uczestniczył pan Artur Laszczka, prawnuk obu profesorów – bohaterów spotkania, potomek Jadwigi Brzezińskiej i Czesława Laszczki. Płaskorzeźba, obecna własność Uniwersytetu Rolniczego długo zdobiła ścianę mieszkania przy ul. Komorowskiego w Krakowie, z trudem ściągana co jakiś czas z wysokiego miejsca i odkurzana. O pamięć o swoich dziadkach, artyście i ogrodniku, dbał prof. Andrzej Laszczka, ojciec pana Artura, który był pracownikiem naukowym Instytutu Zootechniki i współpracował z Akademią Rolniczą zwłaszcza z katedrami rozrodu.

Pan Artur Laszczka, prawnuk prof. Laszczki i prof. Brzezińskiego, fot. D. Tynor

Spotkaniu towarzyszyła wystawa złożona z pamiątek po prof. Brzezińskim, przygotowana przez Danutę Gajewską. Trzy gabloty: *Nauowiec i patriota*, *Kursy Ogrodnicze*, *Upamiętnienie* prezentowały m.in: publikacje Profesora, np. *Szparagi i ich racjonalna hodowla*, *Hodowla warzyw*, gdzie we wstępie do wydania piątego Profesor krytykował hołdowanie powszechnym, ale przestarzałym i nienaukowym poglądom na temat produkcji sadowniczej i handlu owocami; odznaczenia (podarowane przez prof. Andrzeja Laszczkę): Krzyż Oficerski Odrodzenia Polski (1925) za wybitne zasługi w zakresie kultury ogrodniczej oraz Medal Niepodległości (1932) za pracę w dziele odzyskania niepodległości; spis *Koła Ogrodników* słuchaczy Kursu Ogrodniczego przy Wydziale Rolniczym Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie, Aleja Mickiewicza 21 z roku 1936 i rezolucja, czyli postulaty zmian, w wyniku których absolwenci krakowskich Kursów Ogrodniczych legitymowaliby się wykształceniem wyższym (akademickim) z wymowną datą 17 czerwca 1939 roku; bibliografia publikacji prof. Brzezińskiego i numer „Ogrodnictwa”, styczeń-czerwiec 1937, poświęcony uczczeniu Prezesa Towarzystwa Prof. P.J. Brzezińskiego; publikacje o Profesorze, proporzycy z nadania imienia szkole w Wośnikach, zdjęcie początkującego naukowca Andrzeja Laszczki na tle obecnej Pojnarówki (art&coffee bar) i ogrodu (obecnego parkingu), pozyskane niedawno od dr. wet. Marka Tischnera z Katedry Rozrodu, Anatomii i Genomiki Zwierząt; poświadczenie autentyczności sygnowanej płaskorzeźby wydane przez Polski Dom Aukcyjny Wojciech Śladowski i zdjęcie z przekazania płaskorzeźby ze zbiorów prywatnych do zbiorów Muzeum URK.

Artur Laszczka i dr. Antoni Nykliński oglądają gablotę pt. *Upamiętnienie*,
fot. D. Tynor

Zwiedzanie wystawy czasowej o prof. P.J. Brzezińskim, fot. M. Mazela

Miło nam było gościć uczestników spotkania, a w szczególności: prof. Dorotę Ziębę-Przybylską dziekana WHiBZ, prof. Kazimierza Tarasiuka dziekana WMW, dr. Michała Szandulę dyrektora CKiKU, dr. Izabelę Majewską kierownika Biura Marketingu i Komunikacji, dr. Marka Wawrzekiewicza kierownika Pracowni Konserwacji i Restauracji Rzeźby Kamiennej, Stiuku i Ceramiki ASP.

Na zakończenie dyrektor BG Paweł Jakubiec wymienił nazwiska wybitnych wychowanków i kontynuatorów prof. Brzezińskiego, pracowników naukowych związanych z Wydziałem Ogrodniczym i Wydziałem Biotechnologii i Ogrodnictwa, profesorów: Jana Zabłockiego, Stefana Ziobrowskiego, Marii Łuckiej, Marii Kozłowskiej, Tadeusza Wojtaszka, Andrzeja Libika, Stanisława Cebuli, Włodzimierza Sady, Stanisława Mazura, Edwarda Kunickiego.

Matrycą dwóch krakowskich płaskorzeźb z wizerunkiem prof. Brzezińskiego: na nagrobku na Cmentarzu Rakowickim (metal) oraz w holu WBiO (metal), jest gipsowy odlew będący własnością dr. Antoniego Nyklińskiego. Muzeum UR posiada płaskorzeźbę drewnianą, wykonaną według tradycji rodzinnej z czereśni z ogrodu na Prądniku Czerwonym.

Jesteśmy dumni z posiadania tak cennego eksponatu i przekonani, że Muzeum URK jest najlepszym miejscem dla przechowania i eksponowania opisanego dzieła.

Przekazanie płaskorzeźby, od lewej: dyr. BG Paweł Jakubiec, Artur Laszczka, Danuta Gajewska, rektor URK, prof. Sylwester Tabor, fot. D. Tynor

Dostęp testowy do bazy Mathematics Source

ADAM RUTA

Informujemy, że na platformie EBSCOhost został aktywowany
60-dniowy dostęp testowy do bazy Mathematics Source

Test potrwa do 30 czerwca 2025 r.

Link bezpośredni do bazy: <https://research.ebsco.com/c/lqnwwh?db=msf>

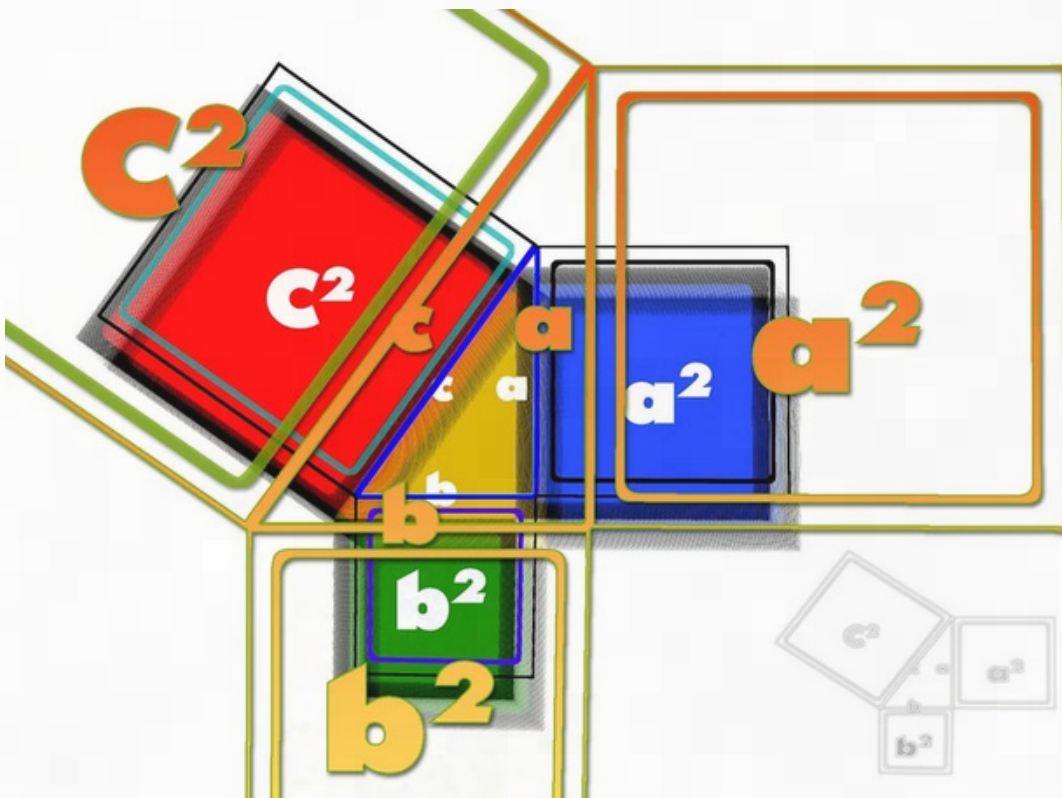
Mathematics Source – największy zbiór czasopism z zakresu nauk matematycznych

- Ponad 800 aktywnych pełnotekstowych czasopism i magazynów
- Ponad 500 aktywnych pełnotekstowych, recenzowanych czasopism bez embarga
- Specjalistyczny tezaurus zawierający 4,000 słów
- Setki międzynarodowych czasopism zapewniających globalną perspektywę.

Lista tytułów

Coverage: Excel

Subject: Excel

Renowacja „Topora Rzeźbionego i „Marculi” czyli Biblioteka Główna w Stowarzyszeniu Muzeów Uczelnianych

PAWEŁ JAKUBIEC

Ostatni rok sprzyja rozwojowi Muzeum Uniwersytetu Rolniczego i Biblioteki Głównej. Na przełomie 2024 i 2025 roku do zbiorów trafiła rzeźba omówiona w poprzednim artykule. Mieliśmy też okazję zaprezentować swoją historię podczas wystawy na 70-lecie Biblioteki oraz uczestniczyć w licznych inicjatywach uczelnianych i ogólnopolskich. Jedną z nich chciałbym podzielić się z czytelnikami naszego Serwisu.

1. Wstęp

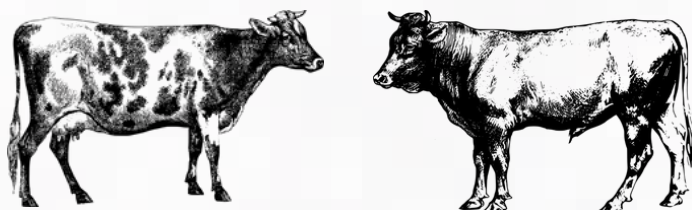
W 2021 roku Biblioteka Główna stała się członkiem instytucjonalnym Stowarzyszenia Muzeów Uczelnianych. Zaowocowało to udziałem pracowników wszystkich jej agend w konferencjach, zjazdach i spotkaniach pod egidą tego ogólnopolskiego związku. Mogliśmy też zaprezentować zbiory archiwalne, muzealne i biblioteczne Uniwersytetu Rolniczego w prezentacjach i publikacjach. Pokłosem współpracy był również udział w projektach obejmujących muzea uczelniane w całej Polsce, w tym inwentaryzacji zbiorów, tworzenia filmów promocyjnych czy w ostatnim czasie renowacji wybranych obiektów muzealnych.

Kiedy pod koniec 2024 roku Zarząd SMU zaproponował udział w projekcie „Stworzone z potrzeby edukacji. Kolekcje odlewów gipsowych w Polsce” i naprawę eksponatów ze zbiorów Muzeum URK, nie zastanawialiśmy się długo, co wybrać. Jako jedne z cenniejszych historycznie rzeczy wskazaliśmy rzeźby krów, o których wiedzieliśmy już trochę z opowieści prof. Jana Szarka oraz własnych badań tematu.

Obie rzeźby po renowacji, fot. D. Tynor

Wspomina o nich bowiem cała literatura dotycząca hodowli bydła czerwonego polskiego od prof. Leopolda Adametza, przez Włodzimierza Pruskiego po wspomnianego wyżej miłośnika tej rasy. Jednocześnie postanowiłem również zgłębić temat powstania cennych rzeźb i cofnąć się do roku 1913, aby w źródłach z epoki prześledzić wystawę, której pokłosem stały się modele „Topora” zwanego później „Toporem Rzeźbionym” oraz „Marculi”.

2. Wystawa hodowlana w Wiedniu w 1913 r.

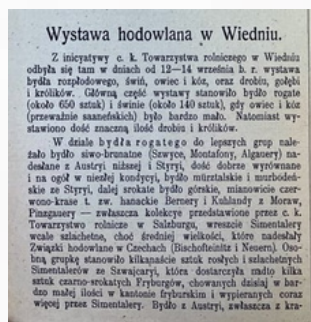
Z ponad 110-letniej perspektywy wystawa hodowlana może się wydawać wydarzeniem nieuchwytnym. Warto uświadomić sobie, że działo się to w zupełnie innej rzeczywistości. Współczesna Małopolska była wtedy częścią Galicji ze stolicą we Lwowie, a ta z kolei częścią Państwa Habsburgów. Najważniejszym miastem Austro-Węgier był wtedy Wiedeń, gdzie koncentrowało się życie polityczne, kulturalne i naukowe całego państwa, w tym jego polskich ziem. Wystawa w stolicy musiała być więc wydarzeniem ważnym i wieńczącym działalność lokalnych hodowców na poziomie ogólnokrajowym.

Autorzy książek dotyczących polskiego bydła czerwonego wspominają ją jako jeden z ważniejszych punktów w kalendarium historii działalności hodowlanej w Polsce, jednakże na tle innych wydarzeń oraz późniejszej działalności hodowców i rozwoju hodowli bydła czerwonego polskiego ginie jej wyjątkowy charakter.

Odbywała się ona na wiedeńskim Praterze w dniach 12-14 września 1913 r. Zgromadziła hodowców z dużej części monarchii austro-węgierskiej, w tym zachodniej Galicji. Prezentowano głównie bydło, w tym rasy czerwonej polskiej oraz rasy nizinnej z większych obór zarodowych towarzystw hodowlanych i związków oraz gminne i włościańskie.

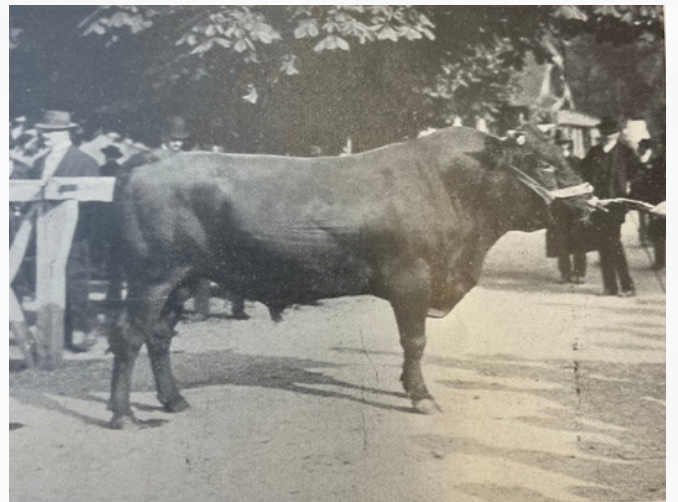

Topór, zdjęcie z wystawy w Wiedniu, 1913

„Tygodnik Rolniczy”, nr 39 z 26 września 1913

Według różnych zapisów zwierząt było około 60 rasy czerwonej polskiej oraz 49 nizinnej z Jodłownika, Komornik, Gaika, Przyborowia, Czaśławia, Limanowej, Wilamowic, Heczmarowic, Kobyłca, Rychwałdka, Soboniowic, Krzeszowic, Czudca oraz wiele mniejszych. Nagrody pieniężne, dyplomy i medale ufundowało wiele organizacji rolniczych i hodowlanych, a także władze państwowe na czele z cesarzem Franciszkiem Józefem oraz księciem cieszyńskim Fryderykiem. Po szczegóły wszystkich nagrodzonych i odznaczonych odsyłam do nr 42 „Tygodnika Rolniczego” z 17 października 1913 r.

Obora w Limanowej: Buhaj „Topór”, odznaczony I. nagrodą

Topór, zdjęcie z „Tygodnika Rolniczego”, 1913

Przyjrzyjmy się jednak bohaterom naszych modeli. Według zapisów z ówczesnej prasy trzyletni byk „Topór” należał do hrabiego Zygmunta Marsa z Limanowej. Otrzymał on nagrodę honorową arcyksięcia Fryderyka Habsburga – władcy księstwa cieszyńskiego. Hr. Mars otrzymał tę jedną z głównych nagród za buhaja oraz 2 krowy.

Krowa „Marcula”, trudniejsza do zidentyfikowania, musiała pochodzić z hodowli Mariana Finka z Komornik, gdyż to właśnie on jest wymieniany jako nagrodzony, a na tę lokalizację wskazując podpis rzeźby w zbiorach Muzeum URK. Hodowca otrzymał dwie nagrody: za kolekcję 4 krów i 2 jałówek – honorową od Gremium handlarzy bydła w Wiedniu, a za kolekcję 9 sztuk – dyplom honorowy c.k. Towarzystwa Rolniczego w Wiedniu.

Oprócz bydła czerwonego polskiego oraz rasy nizinnej na wystawie prezentowane były także inne zwierzęta hodowlane od świń, przez owce i kozy po króliki, drób i gołębie. Po dwóch dniach pokazów zorganizowano również w budynku cyrku Buscha kongres hodowców z licznymi wystąpieniami.

O przebiegu wystawy można było przeczytać m.in. w „Wiener Landwirtschaftliche Zeitung” nr 80 z 4 października 1913 roku i tu właśnie pojawia się jedno z pierwszych zdjęć „Topora”. Kolejne były polskie gazety rolnicze wychodzące w Galicji na czele z krakowskim „Tygodnikiem Rolniczym” organem Krakowskiego Towarzystwa Rolniczego oraz lwowskim „Rolnikiem” czy czasopismem ludowców „Przyjacielem Ludu”. Prasa polska zgodnie podkreślała sukces polskich hodowców z Galicji.

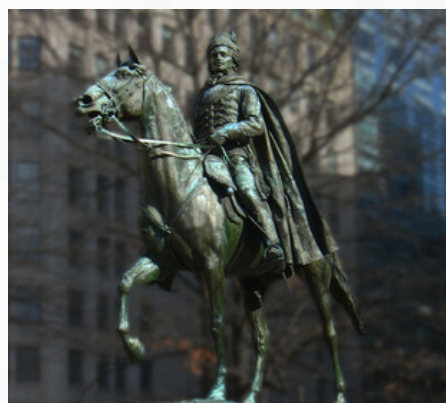
3. Powstanie modeli „Topora” i „Marculi”

Po wystawie jeszcze wielokrotnie podsumowywano jej przebieg, jak choćby w „Sprawozdaniu C.K. Towarzystwa Rolniczego Krakowskiego oraz towarzystw pokrewnych za rok 1913” oraz kilku numerach „Tygodnika Rolniczego”.

Rzeźba byka Topora przed renowacją, fot. D. Gajewska

Jedną z ciekawych form upamiętnienia zwycięskich okazów zwierząt było stworzenie rzeźb czempionów. Wykonanie modeli zlecono **Kazimierzowi Chodzińskiemu** (1861–1921) – rzeźbiarzowi, który od lat działał na terenie Galicji i w Kongresówce, a także w USA. Uczył się on w krakowskiej Szkole Sztuk Pięknych (m.in. u Gadomskiego i Matejki) oraz w Wiedniu, a następnie pracował w Krakowie, Buffalo i Lwowie. Jego najbardziej znane dzieła to rzeźby Tadeusza Kościuszki w Chicago (1904) czy Kazimierza Pułaskiego w Waszyngtonie (1910) oraz wnętrza kilku kościołów w Polsce. Kiedy zlecono mu wykonanie „Topora Rzeźbionego” i „Marculi” mieszkał we Lwowie, gdzie skupiał się na działalności medalierskiej.

Kazimierz Pułaski w Waszyngtonie, K. Chodziński, 1910
([Eric C. Gutierrez](#) - Praca własna, Wikipedia, [CC BY 4.0](#))

Rzeźba krowy Marculi przed renowacją, fot. D. Gajewska

Rzeźby noszą datę 1913 rok, więc musiały zostać wykonane na krótko po wystawie w Wiedniu. Pomimo kwerendy w „Tygodniku Rolniczym” czy Sprawozdaniu Towarzystwa Rolniczego za 1913 rok nie udało mi się dotrzeć do informacji, kto zlecił ich stworzenie oraz czy były jakąś formą uczczenia hodowców zwycięskich zwierząt. Jedno jest pewne – stały się pamiątką wystawy hodowlanej, której znaczenie w niektórych kręgach wciąż jest żywe.

4. Dalsze losy rzeźb

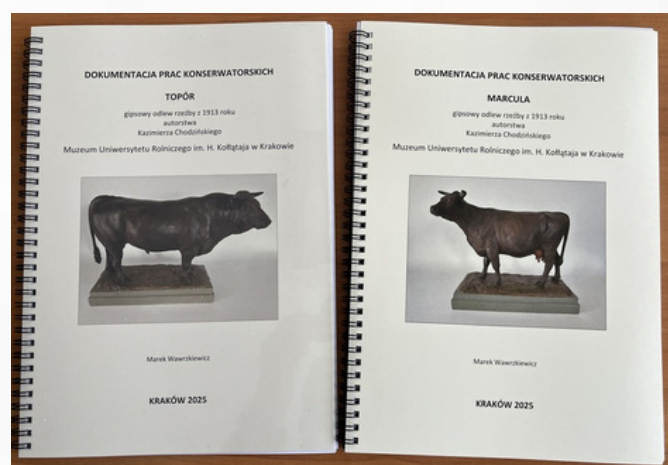
W kolejnych latach rzeźby „Topora” i „Marculi” stały się obiektem dydaktycznym. Służyły kolejnym pokoleniom zootechników – studentom i wykładowcom Wydziału Rolniczego Uniwersytetu Jagiellońskiego, a następnie samodzielnego Wydziału Zootechnicznego w Wyższej Szkole i Akademii Rolniczej. Ostatnim, który używał ich jako pomocy dydaktycznych był wybitny znawca historii hodowli prof. Jan Szarek, który przekazał je do Biblioteki Głównej w 2020 roku. Znalazły one swoje miejsce w inwentarzu Muzeum oraz zostały zabezpieczone przed dalszą degradacją.

Użytkowanie rzeźb do celów edukacyjnych spowodowało ich dużą eksploatację. Dodatkowym problemem okazały się liczne przeprowadzki zbiorów muzealnych. Niestety po tylu latach wytężonego używania pojawiły się na nich liczne pęknięcia oraz ubytki. Pracownicy Muzeum zadbali jednak o przechowanie nawet najmniejszych fragmentów modeli, co znacznie wpłynęło na możliwości rekonstrukcyjne.

I w tym właśnie miejscu pojawił się projekt Stowarzyszenia Muzeów Uczelnianych, który dzięki środkom z budżetu państwa, przyznanych przez Ministra Edukacji i Nauki w ramach Programu „Nauka dla Społeczeństwa II” pozwolił na podjęcie działań naprawczych.

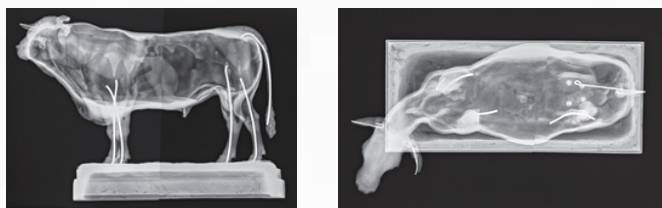
5. Działania konserwatorskie

Pracy nad renowacją obiektów podjął się zespół z **Pracowni Konserwacji i Restauracji Rzeźby Kamiennej, Stiuku i Ceramiki** z krakowskiej Akademii Sztuk Pięknych pod kierunkiem dra Marka Wawrzkievicza.

Dokumentacje konserwatora dzieł sztuki dra Marka Wawrzkievicza, fot. P. Jakubiec

Najpierw rozpoznano technikę i technologię wykonania każdego z obiektów wraz z rozpoznaniem ich stanu. Następnie przeprowadzono inwentaryzację ubytków i zniszczeń. Poddano także analizie spoiwa i pigmenty oryginalnych barw, którymi zostały pomalowane obiekty. Wykonywano także obserwację w świetle UV, a nawet prześwietlenia RTG. Każdy etap prac był również fotografowany w świetle widzialnym.

Zdjęcia RTG obu rzeźb, fot. M. Goryl

Po rozpoznaniu materiałów przystąpiono do uzupełnienia ubytków. Na sam koniec przywrócono także oryginalne barwy, którymi zostały pomalowane krowa i byk, uzyskując tę barwę w miejscu mniej narażonym na ekspozycję i po jej odpowiednim odczyszczeniu. Przywrócono także większą wyrazność napisów umieszczonych na obiektach, tj. autografu autora oraz opisów: „Topór”, Limanowa 1913 i „Marcula” Komorniki 1913.

Rzeźby przed odnowieniem,
Konsultacja dr Marka
Wawrzek, fot. D. Gajewska

Rzeźby po odnowieniu,
fot. D. Gajewska.

6. Podsumowanie

W dniu 10 kwietnia br. do zbiorów Muzeum powróciły rzeźby „Marculi” i „Topora”, odnowione przez pracownię dra Wawrzekiewicza. Po ponad czterech miesiącach prac dokonano niebywałej transformacji. Sposób wykonania renowacji, estetyka rzeźb oraz przywrócenie im historycznego wyglądu i barw może budzić podziw.

Nie ma śladów po żadnych pęknięciach ani ubytkach. Figurki wyglądają jakby dopiero co wyszły z pracowni autora. Recenzjami ich renowacji może być bardzo pozytywne zdanie darczyńcy prof. Szarka, który jako jeden z pierwszych mógł zobaczyć odnowione zwierzęta oraz liczne polubienia, udostępnienia i komentarze w mediach społecznościowych.

Topór, fot. D. Tynor

Marcula, fot. D. Tynor

Gipsowe rzeźby/modele „Topora Rzeźbionego” oraz „Marculi” będzie można oglądać podczas tegorocznej Nocy Muzeów, która odbędzie się w dniu 16 maja. Odwiedzający naszą wystawę będą mogli dzięki tym zwierzętom cofnąć się w czasie i poczuć atmosferę, z jednej strony Galicji i jej rolniczego oblicza, a z drugiej wnętrza profesorskiego gabinetu, gdyż przez wiele lat służyły one do celów naukowych i dydaktycznych.

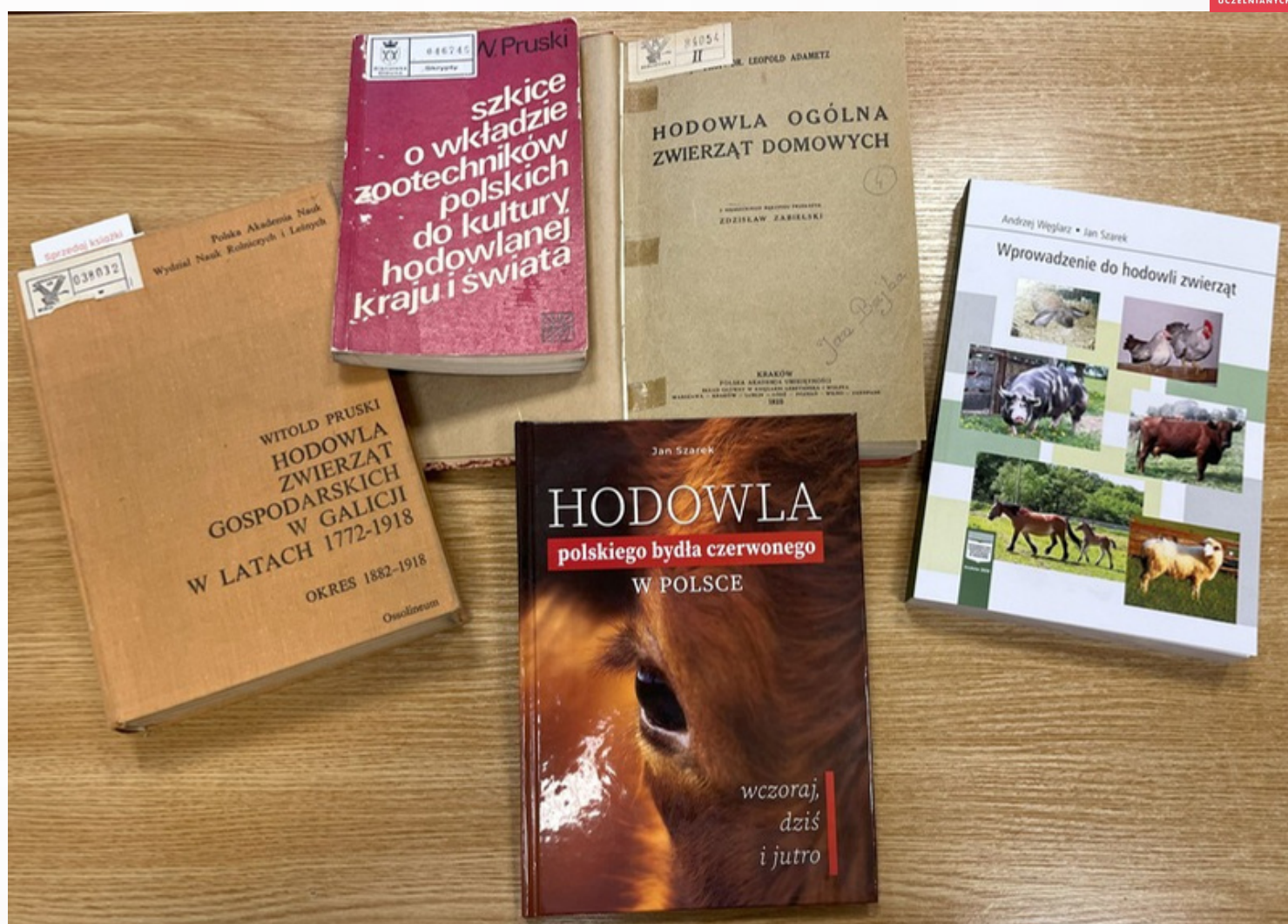
Bardzo serdecznie zapraszamy.

7. Bibliografia

- Adametz Leopold, *Hodowla ogólna zwierząt domowych*, Kraków 1925.
- Biedroń Jan, *Wystawa polskiego bydła czerwonego w Wiedniu*, „Przyjaciel Ludu” nr 40 z 28.09.1913 r., s. 9-10
- Kopera Feliks, Chodziński Kazimierz [w:] *Polski Słownik Biograficzny*, T. 3, Zeszyt 14, Kraków 1937, s. 378
- Pruski Witold, *Hodowla zwierząt gospodarskich w Galicji w latach 1772-1918*. T. 2, Okres 1882-1918, Wrocław 1975
- Pruski Witold, *Szkice o wkładzie zootechników polskich do kultury hodowlanej kraju i świata*, Warszawa 1979
- „Rolnik” organ C.K. Galicyjskiego Towarzystwa Gospodarskiego we Lwowie nr 36 z 5.09.1913: *Austriacka wystawa bydła użytkowego i hodowlanego w Wiedniu*, s. 662; nr 40 z 3.10.1913: *Wystawa hodowlana w Wiedniu* s. 744
- *Sprawozdanie C.K. Towarzystwa Rolniczego Krakowskiego oraz towarzystw pokrewnych za rok 1913*, Kraków 1914, s. 29-33
- Szarek Jan, *Hodowla bydła czerwonego w Polsce: wczoraj, dziś i jutro*, Warszawa 2024
- „Tygodnik Rolniczy” nr 39 z 26.09.1913: Pańkowski, M., *Wystawa hodowlana w Wiedniu* s. 606-607; nr 42 z 17.10.1913: *Wystawa hodowlana w Wiedniu (Wykaz nagród przyznanych wystawcom bydła czerwonego polskiego i nizinnego)* s. 649-651; nr 47 z 21 listopada 1913, Rey, Mikołaj., *Jeszcze słowo o wystawie wiedeńskiej.*, s. 733-734
- Wawrzekiewicz Marek, *Dokumentacja prac konserwatorskich Marcula*, Kraków 2025
- Wawrzekiewicz Marek, *Dokumentacja prac konserwatorskich Topór*, Kraków 2025
- „Wiener Landwirtschaftliche Zeitung” nr 4880 z 4.10.1913 r.: *Rinder von der Zucht- und Nutzviehausstellung*, s. 908-909

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

I na koniec – e-czasopismo PWN Nauka
w nowej odsłonie

BEATA TOKARCZUK

PWN informuje o nowym wydaniu e-czasopisma PWN. Ten periodyk poświęcony jest nowoczesnemu szkolnictwu, nauce i współpracy z biznesem.

SPIS TREŚCI najnowszego numeru:

- **Uczelnie w 2025 roku: między niedofinansowaniem a koniecznością zmian**
Rektorzy o kluczowych problemach i koniecznością zmian
- **Po okresie punktozy i grantozy czas na nowe rozwiązania** – rozmowa z Marcinem Kulaskiem, Ministrem Nauki i Szkolnictwa Wyższego
- **Cyfrowa rewolucja na uczelniach**
– jak fundusze unijne zmieniają edukację?
– Anna Marciniak
- **Zrzucanie czaru, czyli pozamagiczne argumenty za i przeciw współpracy naukowca ze sztuczną inteligencją**
– Dr Przemysław Tomczyk
- **Nowoczesna uczelnia to dobrze zaprojektowana uczelnia** – co daje service design? – Dr Marta Telus
- **Jak zarządzać uczelnią w czasach zmian? Restrukturyzacja, reorganizacja, reinżynieria** – Łukasz Sułkowski, Roksana Ulatowska
- **Jakość kształcenia podnosi się dzięki wzrostowi poziomu badań naukowych**
– rozmowa z prof. Jerzym Woźnickim, prezesem Fundacji Rektorów Polskich

Zachęcamy do lektury czasopisma w zupełnie nowej odsłonie.

Tekst i grafika ze strony: <https://nauka.pwn.pl/>

utm_campaign=1077_0425_wydaje_sie_27_20250430&utm_content&utm_medium=email&utm_source=getresponse&utm_term&gr_m=vv&gr_co=Vx6t&gr_s=V5d6&gr_x=a62e

